

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A.1.α.

1. Λ

2. Σ

3. Σ

4. Λ

5. Σ

A.1.β.

1. «Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα»
2. «ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν»
3. «Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ»
4. «Τῷ δὲ Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν»
5. «καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται»

B.1 Ο Επιμηθέας είναι αυτός που, όπως δηλώνει και το όνομά του (σύνθετο από τις λέξεις ἐπί + μῆδος), σκέφτεται μετά την εκτέλεση μιας ενέργειας και βρίσκεται αντιμέτωπος με τις συνέπειές της. **οὐ πάνυ σοφός** με το σχῆμα λιτότητας / μείωσης και παράλληλα με την ειρωνεία για την «σοφία» του Επιμηθέα τονίζεται ο απερισκεπτος τρόπος με τον οποίο ενεργεί, αφού σπατάλησε όλες τις ιδιότητες χωρίς να φροντίσει για την προστασία όλων των ἐμβίων ὄντων.

Παράλληλα με τη φράση **ἔλαθεν καταναλώσας** εννοεί τις δυνάμεις που είχε πάρει από τους θεούς. Στη φράση αυτή μπορούμε να δούμε ότι η φύση κάνει οικονομία

δυνάμεων, ότι τίποτα στη φύση δεν γίνεται μάταια, όλα εξυπηρετούν έναν σκοπό, αλλά δεν αποκλείεται το «λάθος» (έλαθεν) , το τυχαίο. Η επισήμανση του Πρωταγόρα για το λάθος του Επιμηθέα εξυπηρετεί την οικονομία του μύθου. Θα μπορούσαμε, λοιπόν, να τον χαρακτηρίσουμε αστόχαστο, απερίσκεπτο, επιπόλαιο, παρορμητικό. Στον μύθο του Πρωταγόρα παρουσιάζεται να πετυχαίνει από τη μια στο έργο της κατανομής εφοδίων στα ζώα, από την άλλη, όμως, λόγω απρονοησίας να εξαντλεί όλα τα εφόδια στα ζώα και να αφήνει τον άνθρωπο εντελώς αβοήθητο και ανυπεράσπιστο. Η απερισκεψία του, βέβαια, αυτή οδήγησε τον Προμηθέα στην κλοπή των τεχνικών γνώσεων και της φωτιάς από τους θεούς, με αποτέλεσμα να εξελιχθεί ο άνθρωπος στο ανώτερο από όλα τα όντα.

B.2. Με τον όρο «έντεχνος σοφία» εννοούμε γενικά την πολιτιστική δραστηριότητα που σχετίζεται τόσο με τις τέχνες όσο και με την καλλιτεχνική δραστηριότητα:

α. Η «έντεχνος σοφία»: το επίθετο «έντεχνος» υποδηλώνει αυτόν που είναι μέσα στα όρια της τέχνης, τον έμπειρο, τον επιδέξιο. Στη φράση «έντεχνος σοφία», η λέξη «σοφία» υποδηλώνει τη σοφία που εμπεριέχει την τέχνη, τη σοφία που συμπορεύεται με την τέχνη, τις τεχνικές γνώσεις. Αρχικά η έννοια της σοφίας έχει κυρίως να κάνει με τη δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη, την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη μεταλλουργία, την ιατρική, κ.τ.λ. Ο προσδιορισμός «έντεχνος» επιτρέπει εδώ στον Πρωταγόρα να διευκρινίσει, επομένως, πως αυτού του είδους τη σοφία εννοεί και όχι αυτή που συνδέουμε με τη γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία, δηλαδή τις θεωρητικές γνώσεις.

Κατανοούμε, λοιπόν, τον όρο ως τεχνογνωσία, η οποία επιτρέπει στον άνθρωπο να προβεί σε επινοήσεις και εφαρμογές σωτήριες για τη ζωή του και προωθητικές για την εν γένει παρουσία του στον κόσμο. Ειδικότερα, η τεχνογνωσία συνδέεται με τις τεχνικές δεξιότητες και την κατασκευαστική ικανότητα του ανθρώπου. Αυτό σημαίνει ότι ο άνθρωπος είναι σε θέση να συλλάβει και να οργανώσει τη διαδικασία της εργασίας, η οποία συμπυκνώνει με τον καλύτερο τρόπο το άλμα του πρώην, απλώς «ζωικού οργανισμού» σε ήδη άνθρωπο που αποδεσμεύεται σταδιακά από τις αλυσίδες της βιολογικής νομοτέλειας και προ-νοεί για τις επόμενες στιγμές της ζωής του. Συνδεδεμένη με τη διαδικασία της εργασίας είναι η διαδικασία κατασκευής και επινοήσεως, καλλιέργειας και αγωγής. Με την κατασκευαστική και επινοητική ικανότητα ο άνθρωπος δίνει υπόσταση στους σχεδιασμούς του και τα ευρήματα του νου του, κατασκευάζοντας σπίτια, σκεύη, εργαλεία, όπλα, αλλά και

προβαίνει σε επινοήσεις συμβολικών συστημάτων όπως η γλώσσα, η γραφή, η αρίθμηση, που διευρύνουν τα όρια της ελευθερίας του σε σχέση με τη βιολογική αιτιότητα. Με την καλλιέργεια (γης, γραμμάτων, τεχνών και καλών τεχνών) και την αγωγή διαμορφώνει σκόπιμα τις προϋποθέσεις για παραγωγή έργων και μέσω των και για νέες δημιουργίες μέσα από την αξιοποίηση εργαλείων και γνώσεων τεχνικής. Όμως, η συνολική διαδικασία γίνεται συγχρόνως και τρόπος αγωγής της φύσης του, τρόπος εξέλιξης και διαμορφώσεώς του, καθώς περιέρχεται στη θέση να ελέγξει τα πάθη του, να τιθασει το ένστικτο και να οργανώσει τις άμυνες του εαυτού του στον αγώνα επιβίωσης.

Ο Προμηθέας δεν μπορούσε πια να μπει στην κατοικία του Δία, γιατί δεν είχε τα χρονικά περιθώρια, αφού πλησίαζε ο χρόνος ο καθορισμένος από τη μοίρα να βγει ο άνθρωπος στο φως και επειδή τη φρουρούσαν οι φύλακες του. Οι φύλακες του Δία ήταν η Βία και το Κράτος, που αναφέρονται τόσο στη Θεογονία του Ησιόδου όσο και στον Προμηθέα Δεσμώτη του Αισχύλου. Πρόκειται για τα όργανα εξουσίας του Δία. Στον μύθο του Πρωταγόρα συμβολίζουν τη δυσκολία και τις επίπονες προσπάθειες του ανθρώπινου γένους να αποκτήσει την πολιτική τέχνη, τις γνώσεις δηλαδή για την οργάνωση κοινωνιών και για την ανάπτυξη πνευματικού πολιτισμού. Έμμεσα προβάλλει την αξία και τη σημασία της τέχνης που υπόσχεται ότι διδάσκει στους νέους της Αθήνας.

Ο Πρωταγόρας όμως θεωρεί σκόπιμο να αναφέρει στο σημείο αυτό της αφήγησης ότι ο Προμηθέας δεν μπόρεσε να δώσει στους ανθρώπους την πολιτική τέχνη, το υψηλότερο και καλύτερο δώρο, φυλαγμένο από τον ίδιο τον Δία, αλλά με την πράξη κλοπής περιορίστηκε στο δώρο της τεχνολογίας, ευεργετικό βέβαια, αλλά κατώτερο. Με την αναφορά αυτή προσοικονομεί την έκβαση του μύθου και συγκρατεί την εύκολη και όχι πάντα δικαιολογημένη αισιοδοξία που προκαλεί η τεχνική. Γίνεται σαφές ότι η πολιτική τέχνη είναι ανώτερη κατάκτηση, η οποία στον μύθο χαρακτηρίζει την κοινότητα των θεών και όχι των ανθρώπων και αποτελεί στοιχείο εξουσίας του Δία απέναντι στους άλλους θεούς και τον κόσμο.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι η άποψη που συνάγεται από τον μύθο και αποδίδεται στον Πρωταγόρα ότι στην προϊστορία του ανθρώπινου γένους προηγήθηκε η κατάκτηση τεχνικής πρόσφορης για τον βιοπορισμό του και ακολούθησε η κατάκτηση της πολιτικής τέχνης. Άρα η κατάκτηση της τεχνικής από τον άνθρωπο, που χαρακτηρίζεται σαν τιτανική πράξη κλοπής, συνέβη σε μια πρώιμη φάση, προκοινωνική και δείχνει τις τότε δυνατότητες του ανθρώπινου πνεύματος.

Αντίθετα, η πολιτική ήταν ακόμη απρόσιτη σχεδόν στο ανθρώπινο πνεύμα και κατακτήθηκε σε υστερότερη στιγμή της ιστορίας του ανθρώπου και αφού είχαν διαμορφωθεί οι κατάλληλες συνθήκες.

B.3

α. Σ

β. Σ

γ. Λ

δ. Σ

ε. Λ

B.4

Ειμαρμένη: **μερίδιο**

Εξιέναι: **εισιτήριο**

Έσχε: **σχήμα**

Κλέπτει: **κλεψύδρα**

Λαθων: **λήθη**

B.5. Και στα δύο αποσπάσματα ο Προμηθέας παρουσιάζεται ως ο ευεργέτης του ανθρώπου χάρη στο δώρο της φωτιάς.

Στον Προμηθέα του Αισχύλου οι άνθρωποι πριν από την παρέμβαση του Προμηθέα ζούσαν σε σπηλιές και δεν διέθεταν πρακτική νοημοσύνη για να μπορούν να συλλάβουν, να κατανοήσουν τον κόσμο και να επινοήσουν τρόπους βελτίωσης της ζωής τους. Ο Προμηθέας, λοιπόν, τους διδάσκει όλες τις τέχνες: αρχιτεκτονική, ξυλουργική, αστρονομία, μαθηματικά, γραφή, γλώσσα, ιστορία, γεωργία, τη χρήση των ζώων και την ίππευση, τη ναυτική τέχνη, την ιατρική, τη φαρμακευτική, τη μαντική και τη μεταλλοτεχνία.

Ο Πρωταγόρας στον μύθο του από τις παραπάνω τέχνες αναφέρει μόνο την αρχιτεκτονική, τη γλώσσα και τη χειροτεχνία, δηλαδή τα ενδύματα, τα υποδήματα και τις τροφές, ενώ προσθέτει τη θρησκεία. Συνεχίζει όμως τον μύθο με την αναφορά στην οργάνωση κοινωνιών και στην παρέμβαση του Δία.

Στόχος, λοιπόν, του Προμηθέα του Αισχύλου είναι να απαριθμήσει τις ευεργεσίες του, που αποτελούν άλλωστε τον υπερασπιστικό του λόγο απέναντι στη βία του Δία, ενώ ο Πρωταγόρας στον μύθο αναφέρεται στις ευεργεσίες του Προμηθέα στο πλαίσιο κοινωνιολογικών και ανθρωπολογικών προβληματισμών: κάνει αναφορά στα δώρα του Προμηθέα, προκειμένου σταδιακά να φτάσει να αποδείξει «το διδακτόν της πολιτικής αρετής» ως δώρο του Δία.